

УДК 27-549:271.2:2-67(091)
DOI: <https://doi.org/10.17721/sophia.2024.23.7>

Андрій МАЛАНЯК, асп.
ORCID ID: 0000-0002-8534-662X
e-mail: andrii035@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЄВХАРИСТІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ЄДНОСТІ ПОМІСНИХ ЦЕРКОВ: ІСТОРИКО-РЕЛІГІЙНИЙ КОНТЕКСТ

Вступ. Наголошено, що розкрити питання єдності християнських церков, особливо в умовах сучасних конфліктів, глобалізації та єкуменічних зусиль, є надзвичайно важливим. Євхаристія залишається центральним аспектом християнського богослужіння та слугує потужним символом єдності вірних із Христом і між собою. Визначено, що вивчення ролі Євхаристії в історичному контексті допомагає зрозуміти, як спільне причастя сприяло подоланню конфліктів і збереженню церковної єдності в часи ересей та розколів. Дослідження засновано на працях таких авторів, як Кімберлі Хоуп Белчер, яка у своєму виступі на конференції у *Calvin University* розглядала властивості Євхаристії у контексті єдності та спілкування, Д. МакГарді та С. Менґа, які в релігієзнавчій площині вивчали роль священства та Євхаристії, Дж. Гопкінса та Я. Пелікан, що розкривали релігійно-історичну символіку і значення цього обряду як ключового інструменту церковної єдності.

Акцентовано, що в сучасному контексті, зокрема на тлі міжконфесійних і міжкультурних взаємодій, тема євхаристійного спілкування набуває особливого значення як інструмент міжцерковного діалогу і засіб примирення. Євхаристія продовжує залишатися ключовим елементом єкуменічних зусиль, що робить цю тему актуальною для розгляду в академічних і церковних колах.

Мета статті полягає у вивченні того, як євхаристійне спілкування (святкове спільне причастя) впливає на зміцнення взаємовідносин і єдності між різними помісними церквами. Проаналізовано історичні зміни у практиці євхаристійного спілкування між помісними Церквами протягом різних історичних періодів, досліджено сучасні практики і виклики, які впливають на євхаристійне спілкування між помісними церквами. Оцінено вплив євхаристійного спілкування на міжцерковні відносини та єдність. Це дослідження дасть більше розуміння щодо важливості літургійних практик у контексті церковної дипломатії та єкуменічних зусиль.

Методи. Застосовано кілька методів дослідження, які допомогли глибоко проаналізувати роль Євхаристії у міжцерковних відносинах. Це історико-теологічний аналіз, де детально розглянуто біблійні наративи, теологічні доктрини та історичні події, що підкреслюють роль Євхаристії у зміцненні єдності церков через спільне причастя. Використано також порівняльний метод, де порівнюються православна та католицька традиції щодо значення Євхаристії для єдності церков. Це допомагає виявити схожості та відмінності у підходах до євхаристійного спілкування між цими традиціями.

Результати. Підтверджено, що Євхаристія відіграє ключову роль у підтриманні та зміцненні духовної єдності між помісними церквами. Через спільне причастя віряни різних церков висловлюють взаємне визнання, що сприяє збереженню єдності християнських громад навіть за наявності адміністративних або політичних розбіжностей. Водночас виявлено сучасні виклики, такі як різні літургійні практики та культурні відмінності, що ускладнюють єкуменічні зусилля. Аргументовано, що спільне євхаристійне спілкування залишається важливим інструментом для відновлення єдності християнських конфесій. Це підкреслює, що єкуменічні зусилля, спрямовані на досягнення взаєморозуміння через літургійні практики, можуть стати основою для поглибленого діалогу між церквами, що в майбутньому може відігравати позитивну роль.

Висновки. Доведено, що Євхаристія відіграє центральну роль у зміцненні єдності між помісними церквами не лише як сакральний ритуал, але й як інструмент подолання ересей та підтримки міжцерковного діалогу. Незважаючи на різні підходи православної та католицької традиції до тлумачення єдності через Євхаристію, вона залишається важливим засобом єкуменічних зусиль і духовного зближення в умовах сучасних викликів та культурних відмінностей. Обґрунтовано, що в глобалізованому світі Євхаристія залишається важливим інструментом для міжконфесійного діалогу, хоча різні літургійні традиції та сакральні особливості можуть ускладнювати досягнення повної єдності.

Ключові слова: євхаристійне спілкування, помісні церкви, літургія, єкуменізм, міжконфесійний діалог.

Вступ

У дослідженні увагу зосереджено на критичному аналізі ролі Євхаристії у зміцненні міжцерковних відносин та збереженні релігійної спільноти через століття. Дослідження базується на глибокому вивченні біблійних наративів, теологічних доктрин та історичних фактів, які підтверджують фундаментальну роль Євхаристії у культурі та віровченні різних християнських деномінацій. Підкреслено, що євхаристійне спілкування не тільки виступає як центральний ритуал, але й як засіб досягнення духовної єдності та взаєморозуміння між вірянами різних помісних церков. Дослідження також зфокусовано на ролі євхаристійного спілкування як засобу єдності помісних церков в історико-релігійному контексті впродовж періодів єретичних учень. Проаналізовано, як спільна участь у Святому Причастті сприяла об'єднанню церковних громад та протистоянню єретичним рухам, що загрожували єдності християнської церкви. Історичний аналіз охоплює періоди ранньої Церкви, коли євхаристія була важливим чинником

збереження єдності серед вірних, та епоху Вселенських соборів, де рішення щодо догматичних питань і єретичних учень зміцнювали єдність церков через спільну літургійну практику.

У релігійному контексті розглянуто православну і католицьку традиції, які підкреслюють важливість євхаристії для церковної єдності. Православна церква розглядає євхаристію як вираження повної згоди у вірі та канонічній приналежності, тоді як католицька церква вбачає у спільному причасті вираження повної церковної єдності та визнання авторитету Папи Римського.

Зроблено аналіз спроб численних єкуменічних рухів, які прагнуть відновити єдність християнських конфесій через досягнення євхаристійного спілкування, що символізує повну єдність між християнами.

Особливу увагу приділено сучасним викликам та можливостям для єдності церков у контексті глобалізації та єкуменічних зусиль, а також розглянуто роль Євхаристії у міжконфесійному діалозі. Автор висвітлює питання, які стосуються необхідності адаптації літургій-

них практик до сучасних умов, зокрема врахування культурних та деномінаційних особливостей різних спільнот. Заключна частина статті містить заклик до глибшого діалогу та співпраці між помісними церквами, виокремлюючи важливість взаємної поваги та толерантності у вирішенні доктринальних розбіжностей. Таким чином, евхаристійне спілкування виступає не лише як релігійний обряд, але й як засіб зміцнення загальної єдності та гармонії в християнському світі.

Мета дослідження полягає у вивченні того, як евхаристійне спілкування (святкове спільне причастя) впливає на зміцнення взаємовідносин і єдності між різними помісними церквами. Завданнями дослідження є: проаналізувати історичні зміни у практиці евхаристійного спілкування між помісними церквами протягом різних історичних періодів; дослідити сучасні практики і виклики, які впливають на евхаристійне спілкування між помісними церквами; оцінити вплив евхаристійного спілкування на міжцерковні відносини та єдність. Це дослідження надасть більше розуміння щодо важливості літургійних практик у контексті церковної дипломатії та екуменічних зусиль.

Методи

Застосовано кілька методів дослідження, які допомогли глибоко проаналізувати роль Євхаристії у міжцерковних відносинах. Це історико-теологічний аналіз, де детально розглянуто біблійні наративи, теологічні доктрини та історичні події, що підкреслюють роль Євхаристії у зміцненні єдності церков через спільне причастя. Використано також порівняльний метод, де порівнюються православна та католицька традиції щодо значення Євхаристії для єдності церков. Це допомагає виявити схожості та відмінності у підходах до евхаристійного спілкування між цими традиціями.

Результати

Євхаристійне спілкування є ключовим аспектом взаємин між різними православними церквами і відіграє важливу роль у підтримці їхньої єдності. Цей термін означає можливість спільного служіння літургії та інших таїнств двома або більше єпископами чи священниками, які належать до різних церковних структур, але визнають один одного як частину єдиної вселенської церкви. Наявність евхаристійного спілкування свідчить про те, що церкви визнають одна одну не просто як окремі організації, а як інтегральні частини єдиного православного християнського співтовариства.

Дослідження евхаристійних відносин як засіб, що покликаний до єдності між помісними церквами на сучасному етапі, певною мірою відображено в працях таких відомих дослідників, як Іоан Зізіюлас, Девід МакГарді, Кімберлі Хоуп Белчер, Ярослав Пелікан та інші.

Євхаристійні відносини мають глибоке теологічне та еклезіологічне коріння, оскільки літургія є центральним вираженням віри в православ'ї і слугує основою для духовної єдності. Вона також відображає більш широкий принцип церковної автономії та самоврядування, дозволяючи кожній автокефальній церкві зберігати адміністративну та юридичну незалежність, водночас підтримуючи духовні зв'язки з іншими православними церквами. На практиці, навіть якщо формального визнання автокефалії або автономії однією церквою іншої немає, можливість служіння разом у літургії і взаємне визнання евхаристійних таїнств демонструє фактичне визнання цих церков як частин однієї великої православної спільноти. Таким чином, евхаристійне спілкування допомагає зберігати внутрішню єдність та діалог між різними право-

славними церквами незалежно від адміністративних чи політичних розбіжностей (Belcher, & Huyser-Honig, 2020).

Історично саме біблійні основи як один із вагомих засобів спасіння по-особливому виражені у Євхаристії, наприклад де Спаситель каже, що Він є хлібом життя (Ін. 6:35), також в описі Таємної Вечері, де Ісус встановив основні елементи евхаристійного обряду, беручи хліб і вино та надаючи їм особливого значення. У Євангелії від Матвія (26:26–28) та відповідних місцях у Євангеліях від Марка та Луки, а також у Першому посланні до Коринтян Павла (11:23–25) Ісус проголошує хліб своїм тілом, а вино – своєю кров'ю, вказуючи на жертвність своєї смерті за гріхи людства (Біблія, 2023).

Євхаристія в ранньохристиянській практиці швидко стала центральним сакраментом, що символізує спільноту вірян із Христом та один з одним. Зокрема, в одній з найдавніших християнських пам'яток – Апостольських постановках (грец. Διδασκαλία) міститься прохання, щоб християни після споживання Христових Тіла і Крові промовляли молитву, у якій містяться слова: "Сам і нині пом'яни нам святу Церкву цю, яку Ти стяжав чесною Кров'ю Христа Твого і звільни її від усякого зла і довершуй її в любові Твоїй і істині Твоїй і збери всіх нас у Царство твоє, яке Ти приготував" (Апостольські постанови, 2011, с. 217). Там простежується, що ранні християни молились за єдність Церкви, яка через Євхаристію перебувала в повноті на противагу сьогоденню, коли деякі Помісні Церкви безпідставно з погляду канонічного права проголошують розірвання Євхаристійної єдності (Рішення Священного Синоду російської Православної Церкви). Символізм і ритуали евхаристії мають глибоке теологічне і духовне значення. Євхаристія – це "джерело та вершина всього християнського життя". У Sacrosanctum Concilium, прийнятому на другому Ватиканському соборі, закріплено, що всі повинні шанувати літургійне життя дієцезії, зосереджене навколо єпископа, особливо в його кафедральній церкві, вони повинні бути переконані, що першочерговий вияв Церкви полягає у повній активній участі всього святого народу Божого в літургійних відправах, особливо в самій Євхаристії, в одній молитві, в одному вівтарі, на якому головує єпископ, оточений своєю колегією священників і своїми служителями (Pope Paul VI, 1963). Це є вираженням Нового Завіту між Богом і Його народом, що символізується через хліб і вино, що перетворюються на Тіло і Кров Христа (McHardy, 1996, с. 131). Ці елементи, віддані апостолами ранніми християнськими спільнотами, і стали основою для літургійних обрядів, які з часом розвинулися у багатоманітні форми, властиві різним християнським традиціям. Цей глибокий символізм відображає єдність віри, яка трансцендує час і культури, підкріплюючи спільну віру в одного Христа і взаємини любові і служіння між вірянами.

Євхаристія у період розколів та ересей відіграла ключову роль як інструмент зміцнення ортодоксії, але водночас і як поле боротьби між різними християнськими течіями. Протягом ранніх століть, особливо під час арианської кризи та після Халкидонського розколу, евхаристійні практики часто відображали теологічні та христологічні розбіжності. Наприклад, різні групи могли відмовляти одна одній у спільноті Євхаристії, використовуючи це як засіб демонстрації ортодоксальності своїх вірувань або як санкцію проти еретичних учень (Зізіюлас, митр., 2005, с. 81). Євхаристія також стала інструментом ідентифікації та консолідації вірних у межах "правильного" віровчення, що підтримувалось конкретними помісними церквами. Для прикладу, Христос

пив вино, а не воду, для того, щоб викоринити інші ересі, адже маніхеї та деякі аскетичні християни використовували замість вина воду під час Євхаристії. У наші дні яскравим прикладом є те, що Римська, Константинопольська та деякі протестантські церкви інколи практикують використання білого вина під час проведення Євхаристії. Деякі Помісні Церкви цього не роблять, аргументуючи тим, що Спаситель, указавши на вино, промовив, що це є Його кров, адже в той час в Ізраїлі вина з місцевого сорту винограду мали темно-червоний колір, що дуже нагадував кров, а білої крові в природі не існує. Таке питання досі може резонувати між помісними християнськими церквами.

З іншого боку, роль Євхаристії у формуванні помісних церков є надзвичайно значущою. Євхаристійне богослужіння слугувало не лише як центральний ритуал християнського культу, але й як основний спосіб зміцнення церковної структури та авторитету. Через регулярне святкування Євхаристії помісні церкви формували спільноту вірян, зміцнювали свою ідентичність та розподіляли духовний та адміністративний вплив. У цьому контексті єпископи, які очолювали євхаристійні зібрання, виступали не лише як духовні представники, але й як ключові фігури у визначенні меж і структури помісної церкви. Євхаристія слугувала основою для легітимації єпископської влади та для відновлення та підтримки канонічного порядку у спільноті. Різноманітні екуменічні рухи мали значний вплив на формування та стандартизацію євхаристійної практики в різних християнських традиціях, стаючи важливим механізмом для вирішення доктринальних розбіжностей та зміцнення церковної єдності.

Одним із перших великих впливів на євхаристійну практику було визначення природи Христа на Першому Нікейському Соборі 325 року, який ухвалив Нікейський символ віри. Це було важливо, оскільки Євхаристія є сакраментом, у якому, згідно з християнським ученням, віряни отримують Тіло та Кров Христа. Також і Четвертий Вселенський Собор у Халкідоні 451 року, який формулював халкідонське визначення щодо двоїстої природи Христа, також мав вплив на євхаристійну практику. Ці рішення сприяли подальшій стандартизації євхаристійних молитов та літургійних текстів, що відображали прийняту христологію. Правильне розуміння природи Христа було необхідним для того, щоб точно тлумачити значення та ефекти євхаристії, які, у свою чергу, слугували засобом спасіння і прощення гріхів (Meng, 2023).

Пізніші конфлікти між помісними церквами часто виникали на ґрунті історичних, доктринальних, культурних або політичних розбіжностей. Особливо це стосується православних церков, де питання автокефалії та юрисдикції можуть спричинити серйозні суперечки. Прикладами цього є формування Болгарської Православної Церкви за часів князя (за деякими джерелами – хана) Бориса 860–870-х років. Коли Константинопольський патріарх волів бачити болгарську митрополію, а Борис – незалежну державу і Церкву, він вирішив добитись визнання церкви в римського єпископа, однак і понтифік не бачив євхаристійного спілкування з автокефальною Болгарською Церквою. Проте Борис продовжував будувати на той час ще не канонічну Болгарську Православну Церкву, йому вдалося частково у 880 році отримати від Константинополя розширену автономію (Hopkins, 2008, с. 8). Інший, пізніший, приклад євхарис-

тійних відносин відбувався впродовж кількох століть, коли Українська Православна Церква просила надати автокефалію у Москви та Константинополя, останній урешті-решт відгукнувся. Боротьба між російською Православною Церквою та Вселенським Патріархатом за першість є одним із найбільш гострих у сучасному православному світі.

Євхаристійне спілкування може виступати як важливий місток між різними помісними церквами, зокрема в контексті збереження єдності віри та взаємоповаги між різними традиціями. Євхаристія як центральний акт християнського богослужіння символізує єдність Церкви та вірних, що спільно причащаються з одного Хліба і Чаші. Незважаючи на розбіжності, які можуть існувати на доктринальному або адміністративному рівнях, євхаристійне спілкування слугує згадкою про те, що всі християни покликані до єдності в Христі Ісусі (Пелікан, 2015, с. 135). Тому сьогодні підтримка євхаристійних відносин між церквами є одним із ключових аспектів для примирення та вирішення конфліктів, а також для підтримки міжцерковного діалогу і співпраці. Яскравим прикладом є візит Папи Франциска до Вселенського Патріарха Варфоломія у Стамбулі як спроба порозуміння між Римо-Католицькою та Православною Церквами у 2014 році. Під час цього візиту було проведено спільну молитву, яка стала знаком зближення і взаємної поваги. Євхаристія, яка часто розглядається як фундаментальний сакрамент християнства, символізує єдність вірних із Христом та між собою. Водночас ця концепція викликає і певні критичні дискусії, особливо з погляду екуменічного діалогу та інклюзивності. Основним обмеженням євхаристійного спілкування є відмінності у трактуванні та практикуванні цього обряду між різними деномінаціями (Pope John Paul II, 2003). Наприклад, із приходом Радянського Союзу багато православних християн, що жили в тих країнах, які він поглинув, змушені були мігрувати до Європи. Показовим фактором, який виник у міжконфесійних стосунках того часу, стало причастя з однієї чаші, адже для християн східного обряду воно символізувало єдність з іншими Помісними Церквами, і це виражено в чині літургії, коли під час винесення чаші ахрієрей молилися і перелічує предстоятелів та паству всіх ортодоксальних помісних Церков. Як наслідок, це спричинило утворення за кордоном церков, які утотожнювали себе з церквами тих країн, з яких вони вийшли. У догматичній площині засобом, що забезпечує єдність для помісних церков, є апостольське приємство, щоб перебувати в євхаристійному єднанні з іншими церквами. Про це свідчить апостол Павло: "Чаша благословення, яку благословляємо, хіба не є спільністю в крові Христовій? Хліб, який ламаємо, хіба не є спільністю в Христовому тілі? Оскільки є один хліб, то ми численні, становимо одне тіло, бо всі ми причащаємося одним хлібом, беремо участь у одному хлібі" (I Кор. 10:16–17).

На додаток до теологічних відмінностей, соціально-культурні фактори також відіграють роль у формуванні обмежень для євхаристійного спілкування. Це включає історичні образи, сучасні політичні конфлікти та різні релігійні традиції, що можуть підсилювати відчуженість та нерозуміння між вірянами різних груп. Таким чином, критика євхаристійного спілкування часто зосереджується на його недостатній інклюзивності та здатності адаптуватися до різноманітних інтерпретацій віри та практик, що може бути вирішено через

поширення екуменічних зусиль та діалогу. Політичні та соціальні фактори істотно впливають на євхаристійні практики в різних релігійних традиціях, формуючи як загальний контекст відзначення євхаристії, так і специфічні аспекти її проведення. На політичному рівні релігійні обряди, зокрема євхаристія, можуть бути використані державою або політичними групами як інструмент соціальної координації або легітимації влади. Наприклад, під час національних криз або воєнних конфліктів євхаристійні зібрання можуть слугувати не тільки релігійним, але й громадським центром, де лідери моляться за єдність та мир, водночас закликаючи до патріотизму та національної солідарності. Соціальні впливи також мають значення, оскільки вони визначають, як релігійні практики сприймаються та інтегруються у ширше суспільство. Соціальні норми та цінності можуть впливати на те, як євхаристія проводиться та хто може в ній брати участь. Наприклад, питання гендерної рівності може виникати в контексті допуску жінок до священства, що, у свою чергу, впливає на можливість проведення євхаристії жінками.

Крім того, міграція та глобалізація вносять зміни у традиційні релігійні практики. Мультикультурність, яка збільшується у багатьох країнах, може спричинити адаптацію євхаристійних обрядів до нових культурних контекстів, що дозволяє включити різноманітні елементи в літургію, забезпечуючи таким чином більшу інклюзивність та прийняття серед ширшої аудиторії.

Оскільки політичні та соціальні контексти неперервно змінюються, релігійні громади часто стикаються з викликом адаптації своїх євхаристійних практик, щоб відповідати новим реаліям, одночасно зберігаючи основні догматичні та теологічні принципи. Ці перспективи відкривають шлях для глибшого екуменічного діалогу та взаєморозуміння між різними християнськими традиціями, зосереджуючи увагу на єдності, яка може бути досягнута через спільне євхаристійне спілкування і взаємну повагу до різноманіття церков.

Дискусія і висновки

У дослідженні увагу зосереджено на Євхаристії не лише як центральному сакраменті, але й як важливому механізмі для забезпечення міжцерковної єдності. Автор розглядає Євхаристію як інтегративний чинник, здатний впливати на духовне об'єднання різних конфесій, що є новаторським підходом у дослідженнях літургійних практик. Це підходить до концепції ритуальної комунікації, де спільні обряди слугують не тільки актом віри, але й інструментом соціальної та релігійної консолідації. Важливим внеском є акцент на Євхаристії як засобі протидії ересям у різні історичні періоди, що додає нового виміру до розуміння ролі ритуалу. Що стосується можливого екуменічного консенсусу щодо Євхаристії між різними християнськими конфесіями, багато християнських богословів вважають, що такий консенсус є складним, але можливим через діалог і спільне обговорення теологічних розбіжностей. Основні труднощі полягають у догматичних питаннях, таких як природа священства та роль Папи, але спільне бажання досягти єдності може сприяти пошуку компромісів.

Аналіз також урахував сучасні виклики, що постають перед церковними громадами в умовах глобалізації та мультикультурності, пропонуючи адаптацію літургійних практик для сучасного міжконфесійного діалогу. Такий підхід відповідає релігієзнавчій перспективі, де ритуали розглядаються як динамічні практи-

ки, що здатні відповідати на культурні та соціальні зміни, зберігаючи при цьому основні доктрини віри. Новий погляд на Євхаристію як на ритуальний інструмент, який має не лише сакральне, але й соціальне значення для підтримки єдності в християнському світі, є актуальним для релігієзнавчих досліджень літургії та екуменізму. Духовне лідерство в церквах має відігравати ключову роль у підтримці та просуванні євхаристійної єдності. Важливо, щоб церковні очільники активно заохочували євхаристійне спілкування не тільки як ритуал, але як засіб реальної інтеграції та єдності. Сучасний контекст взаємин помісних церков вимагає відновлення акценту на євхаристійному спілкуванні як основі для діалогу і співпраці. Незважаючи на наявні канонічні та доктринальні розбіжності, євхаристійне спілкування може слугувати мостом, що сприятиме глибшому розумінню та взаємоповазі.

Список використаних джерел

- Апостольські постанови* (єп. Епіфаній (Думенко), Пер.). (2011). Видавничий відділ УПЦ Київського Патріархату.
- Біблія* (2-ге вид.). (2023). Українське Біблійне Товариство.
- Зізіулас, Й., митр. (2005). *Буття як спілкування*. Дух і Літера.
- Пелікан, Я. (2015). *Ісус крізь століття. Його місце в історії культури*. Дух і літера.
- Belcher, K. H., & Huyser-Honig, J. (2020, October 16). *Kimberly Hope Belcher on Christian Unity and Communion*. Calvin Institute of Christian Worship. <https://worship.calvin.edu/resources/resource-library/kimberly-hope-belcher-on-christian-unity-and-communication/>
- Hopkins, J. L. (2008). *The Bulgarian orthodox church: A socio-historical analysis of the evolving relationship between church, nation, and state in Bulgaria*. Columbia University Press.
- McHardy, D. (1996). *Eucharist, ministry and authority in the ecclesiology of John Zizioulas*. University of Edinburgh. <https://era.ed.ac.uk/handle/1842/30481>
- Meng, X. (2023). Rethinking Eucharistic Communion: A Theology of Harmony – A Study of the Lima Document. *Religions*, 14(8), 988. <https://doi.org/10.3390/rel14080988>
- Pope John Paul II. (2003). *Ecclesia de eucharistia*. The Holy See. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_20030417_ecc-de-euch.html
- Pope Paul VI. (1963, December 4). *Sacrosanctum Concilium, Constitution on the Sacred Liturgy*. The Holy See. https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_en.html

References

- Apostolic Decrees* (Epiphany (Dumenko), Trans.). (2011). Publishing Department of the Ukrainian Orthodox Church of the Kyiv Patriarchate [in Ukrainian].
- Hopkins, J. L. (2008). *The Bulgarian orthodox church: A socio-historical analysis of the evolving relationship between church, nation, and state in Bulgaria*. Columbia University Press.
- McHardy, D. (1996). *Eucharist, ministry and authority in the ecclesiology of John Zizioulas*. University of Edinburgh. <https://era.ed.ac.uk/handle/1842/30481>
- Meng, X. (2023). Rethinking Eucharistic Communion: A Theology of Harmony – A Study of the Lima Document. *Religions*, 14(8), 988. <https://doi.org/10.3390/rel14080988>
- Pelikan, J. (2015). *Jesus through the ages. His place in the history of culture*. Дух і Літера [in Ukrainian].
- Pope John Paul II. (2003). *Ecclesia de eucharistia*. The Holy See. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_20030417_ecc-de-euch.html
- The Bible* (2nd ed.). (2023). Ukrainian Bible Society.
- Zizioulas, Y., mtr. (2005). *Being as communication*. Дух і Літера.
- Pope Paul VI. (1963, December 4). *Sacrosanctum Concilium, Constitution on the Sacred Liturgy*. The Holy See. https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_en.html
- Belcher, K. H., & Huyser-Honig, J. (2020, October 16). *Kimberly Hope Belcher on Christian Unity and Communion*. Calvin Institute of Christian Worship. <https://worship.calvin.edu/resources/resource-library/kimberly-hope-belcher-on-christian-unity-and-communication/>

Отримано редакцією журналу / Received: 17.04.24
Прорецензовано / Revised: 27.04.24
Схвалено до друку / Accepted: 14.05.24

Andrii MALANYAK, PhD Student
ORCID ID: 0000-0002-8534-662X
e-mail: andriimalani@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EUCCHARISTIC COMMUNION AS A MEANS OF UNITY OF LOCAL CHURCHES: HISTORICAL AND RELIGIOUS CONTEXT

Background. *The topic of the article "Eucharistic communication as a means of unity of local churches" reveals the issue of the unity of Christian churches, especially in the conditions of modern conflicts, globalization and ecumenical efforts, which is extremely important. The Eucharist remains a central aspect of Christian worship and serves as a powerful symbol of the unity of believers with Christ and with one another. Studying the role of the Eucharist in a historical context helps to understand how the common communion helped to overcome conflicts and preserve church unity in times of heresies and schisms. The study is based on the works of such authors as Kimberly Hope Belcher, who in her speech at a conference at Calvin University considered the properties of the Eucharist in the context of unity and communication, D. McHardy studied the role of the priesthood and the Eucharist in the field of religious studies, J. Hopkins and J. Pelikan reveal religiously – the historical symbolism and significance of this rite as a key instrument of church unity.*

In the modern context, in particular against the background of interfaith and intercultural interactions, the topic of Eucharistic communication acquires special importance as a tool of inter-church dialogue and a means of reconciliation. The Eucharist continues to be a key element of ecumenical efforts, making this topic a hot topic for consideration in academic and church circles.

Methods. *The article "Eucharistic communication as a means of unity of local churches" uses several research methods that helped to deeply analyze the role of the Eucharist in inter-church relations. The main methods used are historical and theological analysis, where biblical narratives, theological doctrines and historical events that emphasize the role of the Eucharist in strengthening the unity of churches through common communion are examined in detail. A comparative method was also used, comparing Orthodox and Catholic traditions regarding the importance of the Eucharist for the unity of churches. This helps to reveal similarities and differences in approaches to Eucharistic communication between these traditions.*

Results. *The study confirmed that the Eucharist plays a key role in maintaining and strengthening spiritual unity between local churches. Through joint communion, believers of different churches express mutual recognition, which contributes to the preservation of the unity of Christian communities even in the presence of administrative or political differences. At the same time, the study found that contemporary challenges, such as different liturgical practices and cultural differences, complicate ecumenical efforts. Common Eucharistic communication remains an important tool for restoring the unity of Christian denominations. This emphasizes that ecumenical efforts aimed at achieving mutual understanding through liturgical practices can become the basis for a deepened dialogue between the churches, which can play a positive role in the future.*

Conclusions. *The Eucharist plays a central role in strengthening unity between local churches, not only as a sacred ritual, but also as a tool to overcome heresies and support inter-church dialogue. Despite the different approaches of the Orthodox and Catholic traditions to the interpretation of unity through the Eucharist, it remains an important means of ecumenical efforts and spiritual rapprochement in the face of modern challenges and cultural differences. In a globalized world, the Eucharist remains an important tool for interfaith dialogue, although different liturgical traditions and sacral peculiarities can make it difficult to achieve complete unity.*

Keywords: *eucharistic communication, local churches, liturgy, ecumenism, interfaith dialogue.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.